

Wetenschap en waarheid

Reactie op "LOB: naar een dialogische reflectie" van Frans Meijers (Van Twaalf tot Achttien, juni 2012, p. 51)

Ik blijf erbij dat Meijers zijn eigen onderzoek vaak op een niet correcte wijze samenvat. Zo stelt hij in zijn laatste bijdrage: "Ons onderzoek laat heel duidelijk zien dat specifieke kenmerken van de leeromgeving positief samenhangen met de ontwikkeling en het gebruik van loopbaancompetenties." Volgens mij zou dit moeten zijn: "Het onderzoek laat zien dat kenmerken van de leeromgeving, zoals beleefd door de leerlingen, samenhangen met de wijze waarop zij zelf de ontwikkeling en het gebruik van hun loopbaancompetenties inschatten." Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat studenten die de contacten met hun begeleiders als dialogisch ervaren, meer reflecteren dan studenten in dezelfde leeromgeving, die de contacten met hun begeleiders niet als dialogisch ervaren. Op zich interessant en van belang, maar het is iets anders dan wat Meijers beweert. Als de ontwikkeling en het gebruik van loopbaancompetenties afhangt van de loopbaangerichtheid van de leeromgeving, zou je verwachten dat er verschillen zijn tussen scholen of tussen afdelingen of klassen. Het door Kuijpers, Meijers en collega's verrichte onderzoek laat echter geen verschil zien tussen scholen en nauwelijks tussen klassen.

Nogmaals geef ik graag toe dat ik geen bewijs heb dat een loopbaangerichte leeromgeving schadelijke gevolgen kan hebben. Wel heb ik vanuit neurowetenschappelijke en ontwikkelingspsychologische bronnen argumenten geleverd die nopen tot voorzichtigheid en die wijzen op de noodzaak om aan te sluiten bij het ontwikkelingsniveau van de betreffende jongeren. Meijers heeft geprobeerd om mijn redenering te ontzenuwen. Zijn eerste argument was dat de hersenen plastisch zijn. Maar plasticiteit impliceert juist ook gevoeligheid voor schade. Zo blijkt langdurige stress in de adolescentie negatieve gevolgen te hebben voor de ontwikkeling van de prefrontale cortex. Meijers heeft een naïef beeld van plasticiteit, dat onder andere voorbijgaat aan het verschil tussen grijze en witte stof in de ontwikkeling van de hersenen. Het tweede argument van Meijers was dat als jongeren goed kunnen nadenken en goed begeleid worden, ze niet gaan piekeren. Tja, als, als. Ik heb dat weerlegd met de vaststelling dat ze juist vaak nog niet goed kunnen nadenken (sociale beïnvloedbaarheid, neiging tot zwart-wit denken, gebrek aan metacognitieve vaardigheden et cetera) en dat leerlingen en studenten, althans volgens Kuijpers en Meijers zelf, in de meeste gevallen bij gebrek aan een ware dialoog juist niet goed begeleid worden.

Mijn tegenargumenten bleven onbesproken. Mijn hypothese (dat er risico's zijn) kan nog niet worden verworpen. Dat legitimeert mijn vraag om bewijs van zijn kant. Als nationaal en internationaal erkend onderzoeker is hij in de positie om dat te leveren. Bij innovaties in bijvoorbeeld de medische of chemische wereld moet de vernieuwer eerst de onschadelijkheid aantonen. In het onderwijs wordt vaak te makkelijk voor grootschalige hervormingen gekozen in plaats van eerst te experimenteren. Het laatste boek van Timothy Wilson staat vol Amerikaanse voorbeelden van grootschalige

onderwijsvernieuwingen die mislukken omdat te snel, op basis van nog onvoldoende onderzoek, geloofd is in de werkzaamheid.

In zijn laatste bijdrage doet Meijers het voorkomen alsof ik gesteld had dat uit hun publicaties zou blijken dat loopbaanreflectie altijd negatief bijdraagt aan studiemotivatie, arbeidsidentiteit en drop out. Dit is onjuist. Niet voor het eerst dicht hij mij een standpunt toe dat ik niet inneem. Mijn stelling was dat de verwachte positieve effecten niet zijn aangetoond en dat er in een aantal gevallen zelfs sprake is van negatieve relaties. Meijers schrijft over de verwachte positieve effecten: 'soms wel, soms niet'. Dat is al een verbetering vergeleken met eerder, toen hij in minstens vijf publicaties de onjuiste en vaak door anderen overgeschreven conclusie optekende, dat loopbaancompetenties (dus inclusief reflectie) tot meer leermotivatie, minder drop-outs en tot stabielere beroepswensen zouden leiden. Meijers zou de discussie op een concreter en hoger plan kunnen brengen als hij een overzicht gaf bij hoeveel leerlingen de verwachte positieve effecten nu wel en niet zijn geconstateerd. Op basis van de onderzoeksgegevens die ik gezien heb, stel ik dat 'soms wel, soms niet' nog sterk eufemistisch is, maar ik laat me graag door nieuwe feiten van het tegendeel overtuigen.

Een ander punt waarop Meijers waardevolle verheldering zou kunnen bieden is als hij alsnog antwoord geeft op mijn vraag *in hoeverre* leerlingen en studenten in het onderwijs loopbaancompetenties en een arbeidsidentiteit kunnen verwerven. Ik heb hem kennelijk verkeerd begrepen toen ik meende dat hij een volwassen niveau bedoelde. Maar welk niveau is dan wel bereikbaar? Op deze belangrijke vraag heeft Meijers, voor zover ik kan nagaan, nog niet het begin van een antwoord gegeven.

Meijers en Kuijpers hebben met hun onderzoek en theorie een bijzonder waardevolle impuls gegeven aan de ontwikkeling van Loopbaanoriëntatie en -Begeleiding in Nederland. Dat betekent echter niet dat deze begeleiding nu effectief is. Er zijn te veel onderzoeken, ook van Meijers en Kuijpers zelf, die laten zien dat loopbaangerichte leeromgevingen moeilijk van de grond komen en dat loopbaancompetenties bij leerlingen en studenten niet of nauwelijks toenemen. Er zijn onder meer veel klachten over reflecteren en over de kwaliteit van dialogen. Ook de problemen op het gebied van studiemotivatie, uitval en switchgedrag zijn nog verre van opgelost. Mijn standpunt is dat we nog niet tevreden kunnen zijn over de actuele stand van zaken op het gebied van theorie en praktijk en dat voor verdere verbetering ingebouwd moet worden wat we de laatste decennia over de ontwikkeling van brein en persoon te weten zijn gekomen.

Aan het eind van zijn laatste bijdrage schrijft Meijers: "De afgelopen jaren hebben wij Luken ettelijke malen uitgenodigd om samen met ons onderzoek op te zetten en uit te voeren naar mogelijke negatieve effecten van loopbaanreflectie. Hij is tot nu toe niet op deze uitnodiging ingegaan." Het is waar dat Kuijpers en Meijers mij op mijn vraag of zij nog wilden samenwerken, ruim een jaar geleden hebben uitgenodigd om samen onderzoek te doen naar reflectie. Het is ook waar dat dit onderzoek nog niet heeft plaatsgevonden. Voor het overige is het een valse voorstelling van zaken. Ik was weliswaar niet overtuigd van de oprechtheid van hun uitnodiging, gezien de context en de toon daarvan, maar ik ben er wel op ingegaan. In een mail van 26 april 2011 schreef Meijers: "Ik vind jouw voorstel om tijdens een Lole-bijeenkomst over verschillende vormen van reflectie te praten, te vaag en ook te vrijblijvend. Ik wil graag over dit onderwerp spreken, maar alleen als er een goed overzicht ligt van recente literatuur, het liefst aangevuld met een eerste onderzoeksopzet." Dezelfde dag heb ik hem per mail geantwoord dat ik een dergelijke voorzet wilde maken. De dag daarna heb ik, na

hierover ook contact te hebben gehad met Marinka Kuijpers, mijn voorwerk aangekondigd aan Lole (wat staat voor 'Loopbaanleerclub') en heb het onderwerp op de agenda gezet voor de volgende bijeenkomst op 31 augustus 2011.

In de zomer van 2011 heb ik veel werk gestoken in het schrijven van het document 'Voorwerk onderzoek reflectie'. In dit document leverde ik een uitvoerig overzicht van recente literatuur over definities, evaluaties, effecten en risico's van reflectie. Plus een inventarisatie van meetinstrumenten, onder andere om het (met het oog op mogelijke negatieve effecten van loopbaanreflectie) belangrijke verschil te kunnen maken tussen reflecteren en rumineren. Tot slot heb ik in dit document een aantal mogelijke onderzoeksvragen en –aanpakken geïnventariseerd. Op 23 augustus 2011 heb ik dit voorwerk aan de deelnemers van de Loopbaanleerclub gestuurd ter bespreking op de bijeenkomst van 31 augustus. Vlak voor deze bijeenkomst heeft Meijers zich afgemeld. (Kuijpers had al eerder laten weten dat ze die dag niet kon komen.) Kuijpers en Meijers hebben nooit enige reactie gegeven op mijn voorwerk. Ik heb het tenslotte na enige kleine wijzigingen in november op mijn internetsite geplaatst in de hoop dat het toch onderzoek naar reflectie zal inspireren (zie <http://bit.ly/vT6bSN>).

Twee kenmerken van een goede wetenschapper zijn de waarheid liefhebben en open staan voor inhoudelijke kritiek en suggesties van vakgenoten. Op beide punten vind ik dat Meijers tekortschiet.

Amsterdam

Luken Loopbaan Consult

16 juni 2012

Tom Luken